Els marbres de Cocciano, objecte d'una nova col·laboració científica entre l'ICAC i la Soprintendenza de Roma

Una primera campanya d'estudi al Museo Tuscolano de Frascati ha iniciat l'anàlisi sistemàtica dels marbres recuperats a la vil·la romana de Cocciano i obre noves vies de recerca sobre la decoració marmòria i les xarxes d'aprovisionament d'una residència vinculada a les elits imperials

Del 27 al 31 de juliol de 2026, Simona Perna, investigadora col·laboradora del projecte ALMA de l'equip ArPA-LiRA de l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica (ICAC) i professora d'Art Clàssic al Departament d'Art i Musicologia de la Universitat Autònoma de Barcelona, va coordinar a Frascati una primera campanya d'estudi dels marbres procedents del complex residencial romà de Cocciano. Els treballs es van desenvolupar principalment al **Museo Tuscolano – Scuderie Aldobrandini**, on es conserven els materials recuperats durant les excavacions recents.

La recerca s'emmarca en el projecte **The Allure of Marble. Materials, Production, Agents and Meaning of Marble in the Roman West** (ALMA, PID2024-156478NB-I00), dirigit per Anna Gutiérrez Garcia-M. (ICAC), i forma part del conveni de col·laboració científica entre el grup ArPA de l'ICAC i la **Soprintendenza Archeologia, Belle Arti e Paesaggio per l'area metropolitana di Roma e per la provincia di Rieti**. Els referents científics de la col·laboració són Diana Gorostidi Pi i **Simona Perna**, per part de l'ICAC, i **Gabriella Serio**, per part de la Soprintendenza.

Una residència vinculada a la família imperial

El **Parco Archeologico di Cocciano** es troba a poc més d'un quilòmetre al nord-est de l'actual Frascati i conserva les restes d'un extens complex residencial relacionat amb la

Contingut extret de la web de l'ICAC (www.icac.cat)

família imperial, especialment amb **Tiberi i Livia Drusil·la**.

Les investigacions, iniciades l'any 2020 arran d'un projecte de conservació i posada en valor de l'àrea, van permetre revelar de manera inesperada paviments de gran qualitat en opus sectile i mosaic i identificar millor el nucli residencial de la vil·la. L'excavació s'ha ampliat fins a una superfície d'uns 400 m².

Malgrat l'espoli i la destrucció que ha patit el conjunt, els treballs han permès identificar almenys **quatre paviments d'opus sectile** corresponents a diferents ambients, a més de paviments musius. La combinació de les dades arqueològiques amb les prospeccions geofísiques ha contribuït a proposar una nova lectura planimètrica del complex, organitzat en terrasses.

Al sector superior, un gran espai amb impluvium s'ha interpretat com un atri al voltant del qual s'articulava una part important de la residència. Les pavimentacions marmòries i les tècniques constructives apunten, de manera preliminar, a una important fase de reforma d'època trajano-adrianea, durant la primera meitat del segle II dC.

Panell informatiu del Parco Archeologico di Cocciano, amb la planta de l'àrea investigada i alguns dels paviments documentats. Foto: Owain Morris.

Sis caixes de marbre, una primera aproximació

La primera campanya no ha comportat noves excavacions ni mostrejos. L'objectiu ha estat fer una **primera aproximació al material ja recuperat**, mitjançant una catalogació preliminar, la identificació visual de les varietats lapídies i una documentació fotogràfica sistemàtica.

L'equip ha treballat sobre **sis de les onze caixes de marbres** conservades al museu, que contenen elements de decoració parietal, pavimental i arquitectònica procedents d'alguns dels ambients excavats de la vil·la.

Tot i que els resultats són encara preliminars, l'estudi ha permès constatar una presència destacada del **giallo antico**, juntament amb altres materials de circulació menys habitual, entre els quals s'ha identificat visualment la **Breccia di Aleppo**.

El conjunt conserva també una quantitat considerable de marbres blancs. La seva procedència, però, no es pot determinar de manera fiable només mitjançant l'observació macroscòpica i requerirà anàlisis arqueomètriques específiques.

Neteja dels fragments de marbre abans de la seva identificació visual i documentació fotogràfica. Museo Tuscolano – Scuderie Aldobrandini. Foto: Simona Perna.

Marbre i representació del poder

Un dels objectius de la recerca és determinar fins a quin punt la selecció de marbres de Cocciano respon als patrons documentats en altres residències d'alt estatus de Roma, el Laci i altres territoris de l'Imperi durant els primers segles d'època imperial.

L'estudi de les varietats utilitzades, la seva combinació en paviments d'opus sectile i la seva procedència pot aportar noves dades sobre les **xarxes d'aprovisionament, la circulació de materials de prestigi i les decisions estètiques i socials** que definien els espais residencials vinculats a les elits imperials.

Aquesta línia de treball connecta amb l'expertesa de Simona Perna en l'estudi de les pedres decoratives romanes i, especialment, del marbre i l'alabastre calcític en contextos d'època

imperial.

La fase actual permetrà seleccionar els materials més adequats per a una segona etapa de recerca, en què es preveu incorporar tècniques arqueomètriques i estudis de procedència, en col·laboració amb ArPA i la Unitat d'Estudis Arqueomètrics de l'ICAC.

Treball col·laboratiu de neteja i preparació dels materials al pati del Museo Tuscolano. Foto: Alfredo Moraci.

Una col·laboració amb continuïtat

La campanya va comptar amb la participació de Gabriella Serio, arqueòloga de la Soprintendenza; **Valeria Vaticano**, arqueòloga responsable de les excavacions del complex; **Owain Morris**, investigador d'ArPA-LiRA, i les estudiants en pràctiques de la Universitat de Roma Tor Vergata **Chiara i Sofia**, que van col·laborar en la neteja dels materials.

L'equip agraeix especialment a **Alfredo Moraci**, director del Museo Tuscolano – Scuderie Aldobrandini, l'acollida i les facilitats proporcionades per desenvolupar els treballs al museu.

Treball sobre els marbres de Cocciano amb el suport del Dr Owain Morris (ArPA-LIRA) i estudiants en pràctiques del Museo Tuscolano. Foto: Simona Perna.

Cap a una nova fase de recerca

Els pròxims passos inclouran completar la catalogació de les cinc caixes restants, aprofundir en la identificació de les diferents varietats lapídies i definir un programa de mostreig i caracterització arqueomètrica dels marbres blancs i d'altres materials seleccionats.

La continuïtat del projecte permetrà posar en relació els resultats materials amb els contextos arquitectònics i estratigràfics de la vil·la i, si les condicions ho permeten, ampliar en el futur la recerca de camp al mateix jaciment.

L'objectiu final és avançar des d'una primera lectura visual del conjunt cap a una **reconstrucció més completa de la cultura material del marbre a Cocciano**: quines pedres es van escollir, d'on procedien, com es combinaven i quin paper tenien en la construcció visual d'una residència vinculada al poder imperial.

Alhora, aquesta iniciativa reforça la cooperació entre l'ICAC i la Soprintendenza en l'estudi, la conservació i la valorització d'un conjunt arqueològic excepcional del territori de Frascati.

Detall del procés de neteja dels elements marmoris, amb fragments preparats per a l'estudi. Foto: Simona Perna.

Museo Tuscolano – Scuderie Aldobrandini, seu principal de la campanya d'estudi. Foto: Simona Perna.

Contingut extret de la web de l'ICAC (www.icac.cat)

Vista de Frascati durant la campanya de juliol de 2026. Foto: Simona Perna.

La Dra Simona Perna amb la Dra Gabriella Serio, Soprintendenza di Roma, i la Dra Valeria Vaticano. Arqueòleg, *al Museo Tuscolano – Scuderie Aldobrandini, Frascati (27–31 de juliol de 2026). Foto: Alfredo Moraci / Simona Perna.*

Contingut extret de la web de l'ICAC (www.icac.cat)